

saaledes som det passer dem, saaledes som Lejligheden byder sig. Vi mener, at Tiden endnu ikke er kommet til fuldt ud at give Frihed for Handelen og for Industrien til at udnytte Situationen. Med de Indskrænkninger, der hidtil har været, har de dog været i Stand til at udnytte Situationen saaledes, at man med Sandhed kan sige, at de rigeste her i Landet er blevet endnu rigere, end de var i Forvejen. Handelen har haft saa gode Vilkaar at arbejde under som ingen Sinde før, og det har den overvejende Part af den danske Industri ogsaa haft. Frihed ret anvendt er en herlig Ting, men den kan ogsaa blive til Tøjlesløshed, og i mange Tilfælde har vi været Vidne til, at hvor der har været Frihed, har Friheden udviklet sig til Tøjlesløshed; der har nogle enkelte beriget sig i utilbørlig Grad paa hele den øvrige Del af Befolkningens Bekostning. Men det er klart, at naar man fraoven kræver saa ubegrænset Frihed til at udnytte Situationen, ja endogsaa laver formelige Felttog mod gældende Love og Anordninger, saa kan mindre befæstede Sjæle faa den Opfattelse, at hvad der er Ret for den ene, kan ikke være Uret for den anden. Jeg tror, det vilde være bedst, om vi kunde enes om netop at begrænse Friheden der, hvor man løber den Risiko ved en Ikke-Begrænsning at faa Tøjlesløshed, at faa Udbygning, hensynsløs Udbygning. Desuden kan man være forvisset om, at den Krigsperiode, vi nu har gennemlevet, har været i den Grad nedbrydende for al Respekt for Lovene og for, hvad der tjener til hele Samfundets Bedste, at man i de kommende Aar maa være forberedt paa, at mange vil have overordentlig vanskeligt ved at finde sig til Rette indenfor Vedtægternes, Sædvanernes og Lovenes Rammer. Der er brudt saa uhyre meget ned ogsaa af moralsk Værdi i de Aar, at det vilde være ganske utænkeligt, at Virkningen ikke skulde vise sig baade paa den ene og den anden Maade.

Jeg haaber imidlertid, at det skal kunne lykkes os — og jeg haaber, at alle Partier her vil yde deres Medvirkning — at finde et Grundlag, hvorpaa vi kan samles om en gennemgribende Jordreform. Thi til syvende og sidst maa vel dog i hvert Fald de fleste indenfor alle Partier være Tilhængere af den Betragtning, at det gælder om at opretholde Respekten for Arbejdet og Respekten for det enkelte Menneskes Krav om at komme til at leve under saadanne Vilkaar, at han ikke med

Rette kan beklage sig, naar hans Vilkaar stilles i Forhold til de Vilkaar, der er givne andre Medborgere at leve under. Men selvfølgelig vil der blive rejst adskillig Modstand mod Lovforslagene, og navnlig vil der ganske sikkert blive rejst Modstand mod det Lovforslag, som vedrører Lensgodserne. Om dette Lovforslag skal jeg imidlertid ikke ved denne Lejlighed udtale mig, idet min Partifælle, det ærede Medlem for Odense Amts 1ste Valgkreds (Marott), der har beskæftiget sig indgaaende med dette Spørgsmaal, vil udtale sig derom. Jeg vil gerne spørge dem, der er Modstandere af det Lovforslag, der angaar Lensgodserne, og i det hele taget dem, som stiller sig afvisende overfor mere vidtgaaende Bestemmelser i Lovforslagene: Gives der noget andet Middel til at ændre de uheldige sociale Forhold i Byerne end dette, at vi faar Folk til at vende tilbage til Landet, og at vi først og fremmest faar standset Indvandringen fra Land til By? Har de Herrer noget andet Forslag at sætte i Stedet for Forslaget om at skabe nye Hjem paa Landet, at skabe bedre Adgang for den opvoksende Ungdom til at finde lønnende selvstændig Beskæftigelse ved Landbruget? Hvis man ikke har det, forekommer det mig, at saa er der ingen Vej udenom, saa nødsages man til at slutte sig til Kravet om gennemgribende Foranstaltninger. Thi det nytter ikke længere at henvise til Husmandsloven og til Udstykningsforeningerne; deres Arbejde har ikke ført til det ønskede Resultat og vil endnu mindre kunne gøre det i Fremtiden. Man kunde indvende, at der ikke var Jord nok, men saaledes som Besiddelsesforholdene er her i Landet, tror jeg, man maa sige, at foreløbig vil der i alt Fald være Jord nok i Danmark til Udstykning, saaledes at de, der overhovedet bør komme i Betragtning, virkelig kan faa Adgang til at dyrke Jorden. Vel er Forholdet det, at Middelbesiddelsen her i Landet er det overvejende. Gaardmandstanden er den overvejende Stand indenfor Landbruget, naar Talen er om Arealbesiddelse; over 60 000 Ejendomsbesiddere har mellem 27 og 108 Tdr. Land, og disse godt 60 000 større og mindre Gaardmænd besidder tilsammen 216 000 Tdr. Hartkorn. Det er den overvejende Besiddelsesform, og af disse Ejendomme skulde der jo i første Omgang ikke være meget at udstykke. Men der er heldigvis nok at tage foruden. For det første har vi jo de 30 000 — 40 000 Tdr. Land Præstegaardsjord, desuden kan der tages